

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

Tréninkový modul a materiály pro práci s profesionály a veřejností

Programy pro posílení romských rodin v oblasti výchovy a podpory rozvoje dětí

Vytvořil:

2017

Úvod

Tento tréninkový modul je určen školitelům, kteří pracují s romskými rodiči nebo rodinami ze sociálně vyloučených lokalit. Obsahuje základní informace, teorii i konkrétní aktivity potřebné k tréninku pro posílení romských rodičů v oblasti výchovy a podpory dětí.

Modul byl vytvořen pro školitele a koordinátory pracující s romskými rodiči ze sociálně znevýhodněných lokalit. Účelem je především posílení rodičovských kompetencí romských rodičů. Při vytváření modulu se pracovalo se strategiemi posilování rodičovských dovedností s ohledem na kulturní zvyklosti a kontext. Základem bylo poznání a ocenění rodičovských schopností romských rodičů, které se pak modul snaží posílit. V rámci modulu je také zdůrazňováno budování vzájemné důvěry mezi koordinátory aktivit a účastníky.

Mezinárodní trénink trvá 16 hodin.

Tento tréninkový materiál obsahuje všechny důležité koncepty a myšlenky ze samotného tréninku. Účastníci tréninku tento materiál obdrží na místě v tištěné formě.

Samotný trénink je kombinací prezentace teoretických informací a aktivit pro účastníky. Mezi aktivity patří samostatná práce, stejně tak jako práce v menších a větších skupinách. Trénink je navržen tak, aby podporoval přemýšlení o problému i osobní reakce. Do programu je také zahrnut čas na reflexi.

Cílová skupina:

- Romští rodiče ze sociálně vyloučených lokalit
- Koordinátoři aktivit s romskými rodiči

Cíle tréninku:

- Naučit se budovat důvěru mezi romskými rodinami a pedagogy
- Naučit se budovat spolupráci mezi klíčovými aktéry (vedení škol a školek, pedagogové, romští rodiče, Romové a místní komunita)
- Seznámit se se situací Romů v českém vzdělávání v historii i v současnosti
- Seznámit se s dopady sociálního znevýhodnění na vzdělávací dráhu dětí.
- Osvojit si základy fungování lidské komunikace a seznámit se s technikami, které vedou k bezproblémové komunikaci
- Seznámit se s podobnými a rozdílnými aspekty učení u dětí a dospělých

- Přispět k pedagogizaci rodinného prostředí v romských rodinách.
- Posílit kompetence romských rodičů pro učení se spolu s dětmi a pro pomoc dětem se školní přípravou.

Teoretický úvod

Sociální vyloučení je specifická životní situace, pro kterou je možné vymezit některé společné jmenovatele. Nejčastěji jsou rozlišovány tyto oblasti vyloučení: prostorové, ekonomické, sociální a kulturní. Některé jevy charakteristické pro vyloučení jsou zřejmé a lze je dobře identifikovat. Například prostorové vyloučení se projevuje kvalitou a dostupností místa bydliště. Rodina žije v místě, které je špatně nebo hůře dostupné, a má tak výrazně zhoršenou kvalitu standardu, přičemž často v daném místě nežijí lidé s jinou životní situací.

Nejzřetelnějším a jednoznačným projevem ekonomického vyloučení je dlouhodobá nezaměstnanost, která způsobuje specifické životní návyky a psychický stav, které jsou v důsledku nevýhodné pro uplatnění na trhu práce. S nezaměstnaností souvisí závislost na sociálním systému státu. Pro ekonomické vyloučení je dále charakteristická velká míra nedostatečné funkční gramotnosti, která souvisí nejvíce se vzděláním, jehož absence spadá do oblasti kulturního vyloučení. Se vzděláním souvisí i vyloučení sociální a kulturní. Děti velmi často nenavštěvují žádné předškolní vzdělávání a na školách hlavního vzdělávacího proudu se u nich projevují jak výchovné problémy, tak nízká úspěšnost. Příznačným projevem je velké množství absence, ať už omluvených nebo neomluvených hodin. Z hlediska vzdělávací dráhy rodičů je charakteristické nízké vzdělání, které je často pouze základní, rodiče jsou mnohdy absolventy bývalých tzv. zvláštních škol. Specifická vzdělávací dráha je jednou z příčin toho, co bychom mohli nazvat sociálním vyloučením, kdy veškeré kontakty a známosti spadají pouze do okruhu rodiny, kde všichni členové jsou v obdobné životní situaci. Neexistují známí ani rodinní příslušníci s odlišným sociálním statutem a odlišnými životními modely a strategiemi. V důsledku toho všeho rodinám schází i širší kulturní přehled a jsou spíše pasivní ve vyhledávání různých aktivit. U dlouhodoběji znevýhodněných rodin bývá problém i s pravidelnými prohlídkami u lékařů, se zdravotní prevencí atp. Zkušenost rodičů se vzděláním se pak odráží i ve výchově dětí. Rodiče sami nepoznali, co příprava na vzdělání obnáší, neuvědomují si, jaké činnosti u dětí rozvíjejí jaké schopnosti, a nevědí, jaké znalosti jsou pro vzdělávání důležité. Rodiče nemají zažité praktiky, jak děti vést k tomu, aby byly ve škole úspěšné. Především jim ale schází motivace, neboť jejich vlastní zkušenost jim neustále dokazuje, že vzdělání nemá žádný významný efekt

pro život, nepomáhá jim k uplatnění se ve společnosti.

Důsledky sociálního vyloučení pro přípravu na vzdělávání

Níže uvádíme několik základních rámcových oblastí, které lze považovat za specifické pro výchovu v sociálně znevýhodněných rodinách, a popis důsledků, jaké tyto specifické podmínky mají ve vztahu k rozvoji dítěte, obzvláště v předškolním věku.

1. V rodině schází pravidelný řád, čas není jasně strukturován. Obzvláště pokud jsou rodiče dlouhodobě nezaměstnaní, pozdě se vstává, den není naplněn žádnými opakujícími se povinnostmi, které je třeba vyplnit na přesný čas, v danou denní dobu, a ani společná jídla v určitý čas nebývají pravidlem. Děti také nemívají svůj pokoj ani vymezený prostor, nemají místo pro ukládání svých věcí a nemají pracovní stůl (celá početná rodina často bydlí v dvoupokojovém bytě a jednotlivé místnosti nemají specifické funkce).

Důsledky:

- Vnímání času bývá u dospělých „svévolnější“, přesnost času není důležitá, podléhá momentálním okolnostem – důležité je to, co se zrovna řeší. Děti jistou „svévolnost“ v respektování časového řádu přejímají již v raném věku.
 - Nezkušenost s pravidelným denním řádem a neznalost pojmů s tím spojených.
 - Nedostatečná schopnost přizpůsobit se řádu.
 - Nepřipravenost na plnění povinností.
 - Nesoustředěnost a nesystematičnost.
 - Neschopnost pečovat o své věci a koncentrovat se na jednu činnost.
2. Děti tráví většinu času v místě svého bydliště. Obvykle nedochází do předškolní instituce, nedochází na kroužky a neúčastní se volnočasových aktivit, nemají chaty ani chalupy, nejezdí na zájezdy, výlety ani jiné kulturní akce. Děti nemají soukromí, nemají místo, kam by si uložily věci, nemají pracovní stůl.

Důsledky:

- Neznalost běžných sociálních situací.
- Nezkušenost s odloučením od rodiny, s cizí autoritou a s vystupováním na veřejnosti.
- Neznalost jiných pravidel pro sociální chování a pravidel slušného chování a nezkušenost s respektováním pokynů a instrukcí.
- Bývá velmi malá zkušenost s kulturními aktivitami a kulturním zázemím (divadla, kina,

výstavy, muzea, kroužky, hrady, zámky, zoo, svátky v roce atd.) a omezená zkušenost s reálným světem. Děti tedy neznají mnoho věcí a slov, protože se s nimi nikdy nesetkaly, nikdy je neviděly, a neznají ani mnohé souvislosti, které vznikají poznáváním jiného než domácího prostředí.

- Nedostatek podnětů pro rozvoj hrubé motoriky (nedostupnost dětských hřišť a sportovních kroužků, absence společných rodinných a sportovních aktivit, jako je např. výlet na kolech).
3. Ve výchovném působení rodičů schází cílené zaměření činností podporujících rozvoj širší škály znalostí (např. jména zvířat, názvy ročních období, barev atd.) a jednotlivých dovedností (rozvoj poznávacích funkcí jako je sluchové a zrakové vnímání, jemná a hrubá motorika atd.). Schází činnosti a podněty, kterými je výchova směřována k přípravě na výuku ve škole. Ve výchově ve velké míře schází jakékoliv didaktické působení. Většinou děti mají obecně méně hraček, a pokud je mají, pak ne ty, které by je rozvíjely v přípravě na školu. V rodinách bývá velmi málo knih a málokdy se používají jako zábava pro děti.

Důsledky:

- Neobeznámenost se samotnými předměty her a jejich materiálem.
 - Neznalost postupů práce, mechanismů, na jejichž základě jsou úkoly vystavěny.
 - Neznalost schematických znázornění (schází k němu výklad).
 - Obecně nezkušenost práce s obrazem – nedostatečný nácvik zrakového vnímání.
 - Nezkušenost opakované, soustředěné a zaměřené činnosti mající svůj režim a pravidla.
 - Nezkušenost s oddalováním požitku a cílevědomým jednáním se vzdáleným efektem.
 - Neznalost pojmů, mnohdy i základních, např. názvů pro tvary a barvy, neznalost předložek, příslovcí.
 - Schází procvičení jemné motoriky (kreslení, modelování, stříhání, hraní se stavebnicemi a puzzle), ale také čtení, cvičení říkanek atd. Charakteristický je nedostatečný nácvik sluchového vnímání.
4. Jazyková zkušenost dětí může být v některých rodinách omezená. Řeč bývá pojmově jednotnější a sémanticky bohatá, ale existuje menší pestrost situací pro její užití, neboť sociální interakce je mnohem více omezena na nejbližší příbuzné, se kterými je kontakt velmi intenzivní. Mnohé významy tak mohou být vyjadřovány zástupně nebo jsou pojmy obsáhlejší, slouží k vyjádření komplexnějších představ. Kromě toho v dnešní době nebývá častým zvykem, že by se v rodinách četly knihy nebo vyprávěly pohádky, na děti se obecně méně mluví s cílem vysvětlit souvislosti světa.

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

Důsledky:

- Omezená slovní zásoba.
- Jiný výklad pojmů.
- Z hlediska spisovné češtiny větší množství nesprávných gramatických tvarů oproti jinak běžné hovorové češtině.
- Často bývá i odlišný přízvuk oproti běžné hovorové češtině.
- Nedostatečná připravenost pro osvojování pojmů kvůli neznalosti důležitých souvislostí. Děti nemají dostatečné povědomí o tom, co a jak spolu souvisí, a schází jim tak kontext, struktura v myšlení, díky které se lépe přijímají nové informace.

Vyjmenované projevy nelze generalizovat. Rodina může velmi důsledně dbát na přípravu na vzdělání svého dítěte, i když je sociálně znevýhodněná. Přesto lze kombinaci různých projevů u dětí ze sociálně znevýhodněných rodin většinou ve zvýšené míře předpokládat. Těmto dětem je proto třeba věnovat především před zahájením povinné školní docházky větší pozornost a nadstandardní péči, pokud chceme, aby byly ve vzdělávání v budoucnu úspěšné.

Aktivity (rozvrh tréninku)

1. DEN	
1. lekce (1 h)	<i>Privítání, úvodní informace Seznámení účastníků Představení cílů tréninku Očekávání účastníků Aktivita Židle</i>
2. lekce (2 h)	<i>Myšlenková mapa: Problémy Romů v českém vzdělávacím systému</i>
3. lekce (1,5 h)	<i>Výklad: Důsledky sociálního znevýhodnění ve vzdělávání</i>
4. lekce (2,5 h)	<i>Výklad: Romové v českém vzdělávacím systému včera a dnes Reflexe prvního dne tréninku</i>

2. DEN	
1. lekce (1,5 h)	<i>Hlavní body z prvního dne Otevřené otázky: Český vzdělávací systém (pokus o rekonstrukci jednotlivých vzdělávacích stupňů ve skupinách) Lektor výklad doplní: Další typy vzdělávání – možnosti předškolních a mimoškolních aktivit na lokální a regionální úrovni</i>
	<i>Rodiče jako partneři při učení</i>
2. lekce (1,5 h)	<i>Říkanky a písničky: jak se mohou rodiče učit s dětmi</i>
3. lekce (1,5 h)	<i>Učební styly u sebe a u dětí</i>

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

<p>4. lekce (1,5 h)</p>	<p><i>Jak být podporujícím rodičem: práce s kartou rad pro rodiče.</i></p>
	<p><i>Otevřené otázky</i> <i>Reflexe, shrnutí hlavních principů a bodů kurzu.</i></p>

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

1. Den

1. lekce

Uvedení projektu a modulu; navození tématu a seznámení účastníků

Cíle:

- Vzájemné seznámení účastníků, odstranění počátečního napětí mezi účastníky.
- Zjistit očekávání účastníků kurzu a zároveň jejich orientaci v tématu.
- Navození otázek, které dále budou řešeny během kurzu.

Materiály, pomůcky:

PC, dataprojektor, struktura kurzu na flipchartu, flipchartové papíry, fixy, hudební doprovod (např. romská rychlá hudba), reprobedny, několik židlí (pro aktivitu Židle), napsané karty s otázkami (pro aktivitu Židle)

Popis lekce:

První část: Přivítání, úvodní informace

Lektor představí účastníkům:

- sebe
- hlavní cíle kurzu
- program kurzu
- délka kurzu (16 hodin)
- pravidla kurzu (V jednu chvíli mluví jeden, Oslovování se, Nepoužívání mobilních telefonů)
- metody kurzu vedoucí k jeho cílům (interaktivní výklad, trénink komunikačních dovedností v modelových situacích)

Úkoly pro lektora:

- Ponechat prostor pro dotazy.
- Zjistit, zda všichni budou celých 16 hodin.

Druhá část: Skupinová aktivita Židle

Nejprve účastníky poprosíme, aby vstali ze židlí a uspořádali je tak, aby byly vždy dvě židle naproti sobě. Vysvětlíme pravidla aktivity:

Účastníci se pohybují po místnosti, dokud zní hudba. Jakmile hudba přestane hrát, obsadí každý nejbližší židli (tedy sedí vždy dva čelem k sobě). Následně jim bude řečeno, aby si podali ruce a řekli své jméno. Poté budou mít za úkol diskutovat na dané téma: minutu mluvit nejprve pouze jeden a další minutu pak druhý. Minuty oznamuje lektor.

Zadaná témata:

1. Řada učitelů si stěžuje na komplikovanou komunikaci s romskými rodiči.
2. Na základních školách praktických je 80% dětí romských.
3. Odpovědnost za vzdělání dětí nesou pouze rodiče.

Po skončení:

Vyzveme účastníky, aby každý z nich představil svého "soupeře" ve dvojici: jak se jmenuje, jaký argument ho na něm zaujal.

Nakonec vyzveme účastníky, zda se chtějí k daným tématům vyjádřit. Necháme je promluvit bez komentáře, pokud si to situace nějak nevyžádá.

Poprosíme o umístění židlí do kruhu a poprosíme, aby se nyní každý představil: jaké má zkušenosti v této oblasti (zda je rodič/ jak starých dětí nebo popř. pracuje ve školství atp.).

Třetí část: Očekávání účastníků

Materiály, pomůcky:

Různě barevné post-it papírky (žluté, modré, zelené), tužky, flipchartový papír nadepsaný „Mozaika očekávání“

Každý účastník dostane tři post-it papírky. Na žlutý napíší, jak by se během tréninku chtěli cítit a jaké pocity by chtěli mít. Na modrý napíší, co by se chtěli naučit, nebo jaké dovednosti by chtěli získat. Na zelený doplní konec věty začínající *Nechci, aby/Nemám rád...* Účastníci pak své papírky nalepí na flipchart s titulem „Mozaika očekávání“.

Na konci druhého tréninkového dne se lektor k těmto očekáváním vrátí a provede jejich reflexi.

2. lekce

Myšlenková mapa: Problémy Romů v českém vzdělávacím systému

Cíle:

- Zamyslet se nad problémy Romů v Česku v oblasti vzdělávání a jejich příčinami.
- Odhalit vzájemné vazby mezi těmito problémy.
- Naučit se analyzovat daný problém I formulovat myšlenky.

Materiály, pomůcky:

Flipchartové papíry, různobarevné fixy pro všechny skupiny

Popis lekce:

Jedná se o skupinovou aktivitu.

Lektor vysvětlí princip tvorby myšlenkové mapy. Zároveň napíše na tabuli téma a ujistí se, že jej všichni chápou. Vysvětlí, že se jedná o střet či třecí plochy, na které narážejí Romové v našem vzdělávacím systému a zároveň také o to, aby definovali hlavní problémy Romů ve vzdělávání.

Účastníci vytvářejí myšlenkovou mapu po skupinách (cca 4-5 účastníků). Je třeba dostatek času na definování hlavních problémů.

Pak jinou barvou a zkusit zakreslit, jaké mají mezi sebou pojmy vztah: který pojem souvisí se kterým, který je jinému nadřazený nebo podřazený. Tyto vazby mohou zakreslovat spojnými čarami. Pokud přijdou ještě na jiné pojmy, mohou je připsat.

Po chvíli je lektor přeruší a sdělí jim, aby se pokusili zakroužkovat např. červeně všechny pojmy/problémy, které jsou z jejich pohledu na straně pedagogů nebo »systému«. Modře zakroužkují to, kde vidí hlavní problém na straně rodičů, anebo žáků (tj. romských rodin).

Vyzvěte zástupce každé skupiny, aby představil jejich myšlenkovou mapu. Ostatní skupiny jsou vždy po skončení prezentace vyzvány, aby výklad komentovaly, doplňovaly nebo aby s ním krátce polemizovaly. Lektor vstupuje do výkladu pouze v případě, že je něco nejasného. Dbejte na to, aby se účastníci neodchylovali od tématu, nevnášeli v této fázi vlastní zkušenosti.

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

Společné otázky:

- Bylo jednoduché rozhodnout, kdo za problém může, zda škola/ vzdělávací systém či rodiče? Lze to vůbec? Popř. u čeho váhali?
- Které z problémů se týkají výhradně Romů? Které se týkají sociálně znevýhodněných dětí (faktor sociální, nikoliv etnický? – popř. vysvětlit).
- Které body může na základě myšlenkové mapy zlepšovat škola?
- Co mohou zlepšovat romští rodiče, anebo jejich děti?

Lektor ujistí účastníky, že ke všem zásadním závěrům se během trvání kurzu společně vrátí a prodiskutují je. Bude odkazovat k budoucím bodům programu kurzu.

3. lekce

Dopad sociálního znevýhodnění na vzdělávací dráhu dětí

Cíle:

- Umět rozlišit mezi problémy, které jsou způsobené sociálním znevýhodněním a problémy, které jsou spojené s romstvím.
- Seznámit se s příčinami mechanismů a důsledků sociálního vyloučení, které zapříčiňují specifické podmínky i pro vzdělávací dráhu dětí.
- Seznámit se s dopady sociálního znevýhodnění na vzdělávací dráhu dětí
- Seznámit se s historickým i současným postavením Romů v Česku v oblasti vzdělávání

Materiály, pomůcky:

PC, dataprojektor, prezentace

Popis lekce:

Výklad s prezentací

Na začátku bloku je třeba říci, že jsou dvě věci, které by se mezi sebou neměly mísit:

1. Sociální znevýhodnění dětí má negativní dopad na jejich vzdělávací kariéru.
2. V Českém vzdělávacím systému docházelo nebo i dochází k případům diskriminace romských dětí na základě jejich etnicity.

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

První část: Důsledky sociálního znevýhodnění na vzdělávání

Výklad s prezentací

Lektor se snaží do výkladu zapojit problémy uvedené rodiči v předchozí myšlenkové mapě.

Druhá část: Romové v českém vzdělávacím systému včera a dnes: příklady diskriminace

Výklad s prezentací

Lektor se snaží do výkladu zapojit problémy uvedené rodiči v předchozí myšlenkové mapě.

4. lekce

Komunikace rodičů se školou

Cíle:

- Účastníci popíší konkrétní problematické situace, do kterých se dostávají při komunikacích se školou
- Účastníci se prakticky seznámí se základy fungování lidské komunikace
- Účastníci se seznámí s technikami, které vedou k bezproblémové komunikaci
- Účastníci budou sdílet (mezi sebou a s lektorem) osvědčené formy spolupráce rodičů se školou

Materiály, pomůcky:

PC, dataprojektor, prezentace

Popis lekce:

První část lekce zahrnuje práci ve dvojicích, následuje výklad.

První část: Evokace komunikačních situací

Skupinová práce ve dvojicích

Lektor zadá účastníkům práci do dvojic.

Úkolem je popsat minimálně jednu, maximálně dvě konkrétní komunikační situace s rodičem, která účastníky něčím oslovila nebo byla náročná na zvládnutí. Dvojice dostanou nejprve čas na sdílení situací. Mají objevit velmi stručný popis toho, o co v komunikační

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

situaci šlo. Například: rodič si stěžuje na hodnocení svého dítěte; učitel vytýká rodiči, že nechodí dítě do školy upravené atp.

Smyslem sběru situací, který lektor účastníkům sdělí, je získat materiál, na kterém se bude demonstrovat, jak fungují vztahové signály v komunikaci, jak je náš mozek zpracovává a jaký to má dopad na vzájemné porozumění.

Na závěr jsou dvojice vyzvány, aby představily jednu komunikační situaci ve stručnosti ostatním. Podle množství účastníků není nutné získat příklady od všech.

Druhá část: Výklad s prezentací: Komunikace rodičů se školou

Třetí část: Závěrečná reflexe

Lektor dá účastníkům papír a poprosí je, aby každý zkusili vymyslet jednu věc, která by mohla zlepšit komunikaci s učitelem svých dětí.

Následuje společná diskuze.

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

2. Den

Role rodičů ve vzdělávání dětí

Hlavní body z prvního dne

Otevřené otázky: Český vzdělávací systém

Účastníci se ve skupinkách snaží načrtnout diagram Českého vzdělávacího systému: jednotlivé vzdělávací stupně, věk dětí na něm.

Lektor výklad doplní a také se společně zamýšlí, kdy jsou zápisy či přijímačky na určité stupně vzdělávání, jak lze o nich najít informace a na co se připravit.

Lektor doplní také další typy vzdělávání: možnosti předškolních a mimoškolních aktivit na lokální a regionální úrovni.

1. lekce

Rodiče jako partneři při učení: šest principů

Cíle:

- Poznat podobné a odlišné aspekty učení u dětí a dospělých
- Umět řešit běžné problémy v počátcích učení
- Pomoci účastníkům přemýšlet nad těmito otázkami:
 - Jak se učíme?
 - Co nám pomáhá v učení?
 - Jak se učí děti? Co je na jejich a mém učení podobné?

Materiály, pomůcky:

Kus papíru, kartičku s otázkami/ šesti rodičovskými principy

Popis lekce:

První část: Aktivita ve dvojicích – Vaše zkušenosti s učením v dospělosti

Účastníci se rozdělí do dvojic, ve kterých pak navzájem sdílejí své zkušenosti s učením.

Každá dvojice obdrží kartičku s otázkami:

- Co jste se učili doma?
- Kdo vám pomáhal a jak?
- Kde jste se učili? Jak vypadalo prostředí/prostor okolo?
- Proč jste se učili?
- Proč se vám povedlo se věc naučit?
- Narazili jste na nějaké překážky?
- Jak vás při učení podporovali rodiče? Kdo jiný vám pomáhal?

Poté mají účastníci možnost sdílet své zkušenosti s celou skupinou. Lektor se následně účastníků zeptá, jak jim tyto zkušenosti a zjištění mohou pomoci v rodičovství.

Druhá část:

Lektor napíše následující tvrzení o učení v rodičovství na list flipchartového papíru.

- Rodiče řídí své vlastní učení.
- Rodiče mají vlastní silné formy učení.
- Rodiče potřebují sdílet zkušenosti.
- Rodiče potřebují informace o rodičovství.
- Rodiče potřebují kombinaci poskytování informací a podpory.
- Rodiče potřebují v praxi použít to, co se naučili.

Účastníci se rozdělí do menších skupin a každá z nich si vybere jedno tvrzení, o kterém má za úkol diskutovat a zodpovědět následující otázky:

- Co tento princip znamená?
- Souhlasíte s tímto principem?
- Napadá vás další princip, který by se dal k ostatním přidat?

Každá skupina by poté měla krátce přednést to nejdůležitější, co u nich zaznělo. Lektor na závěr shrne nejdůležitější body diskuze, případně doplní další informace.

Třetí část: Závěrečná reflexe – společná debata

Lektor požádá účastníky, aby definovali své potřeby nutné k učení. Zeptá se také, co se chtějí naučit. Účastníci by měli vyjmenovat témata, která je zajímají, a vytvořit program setkání tak, aby vyhovoval jejich potřebám.

Erasmus+

KHETAUN (Společně): Klíčové kroky pro zapojení romských sociálně znevýhodněných dětí do kvalitních předškolních programů

Lektor se pokusí najít rovnováhu mezi tématy zaměřenými na dítě a na rodiče.

Zdroj:

Landers, C., Hayes, K., David, J. (2005). Budapest: Preparing Parent Facilitators A Training Guide International Step by Step Association.

2. lekce

Říkanky a písničky

Cíle:

- Naučit se využívat písničky či říkanky při vzdělávání dětí.
- Přispět k pedagogizaci rodinného prostředí v romských rodinách pomocí práce s písničkami.

Materiály, pomůcky:

Kus papíru

Popis lekce:

První část:

Lektor se zeptá účastníků na tipy, jak používat říkanky a písničky k rozvíjení rané gramotnosti, a zapíše si odpovědi.

Následně přečte tento text:

„Poezie dětem slovně ukazuje obrázky, říká příběhy a popisuje emoce, které děti cítí. Je to jedinečná forma jazyka. Rytmus a rýmy dávají poezii předvídatelnost, která dětem pomáhá v rozvoji a chápání jazyka a gramotnosti. Poezie pomáhá dětem rozvíjet sluchové rozlišování a poskytuje příjemný zážitek z poslechu díky zvuku, opakování a obraznosti. Děti mají obzvláště rády nonsensovou poezii a různé zvuky hlásek, které se rýmují.“

Druhá část:

Lektor rozdá text „Učení pomocí říkanek a písniček“. Tento materiál může být také rozdán rodičům během jednoho ze setkání rodičovských skupin.

Učení pomocí říkanek a písniček

Počítání:

- Poznat a spočítat mezery mezi slovy
- Počet slov
- Počet písmen

Srovnávání:

Dvou říkanek:

- Co je stejné
- Co je odlišné
- Porovnat počet řádků a slov
- Najít slova, která se objevují v obou říkankách
- Jaká slova začínají stejnou hláskou/stejným zvukem

Rýmování:

- Zastavit se při čtení a říct dítěti, aby rým doplnilo
- Při čtení ukazovat na slova
- Vymýšlet nová slova/rýmy
- Najít slovo, které začíná na písmeno...

Třetí část:

Účastníci mají za úkol společně vyjmenovat deset až patnáct romských písniček nebo říkanek (když to nepůjde, mohou říct i české), které jsou vhodné pro menší děti a mohou být použity v materiálech.

Lektor poté ukáže, jak použít učební techniky z minulé části na konkrétní říkance nebo písničky.

Čtvrtá část:

Účastníci se rozdělí do dvojic a vyberou si jednu z vyjmenovaných říkanek nebo písniček. Dvojice pak mají za úkol přehrát rozhovor mezi rodičem a dítětem, ve kterém si procvičí výše popsané učební techniky. Dvě nebo tři dvojice pak předvedou rozhovor před zbytkem skupiny, která má za úkol rozpoznat použité učební techniky. Lektor zdůrazňuje především používání otevřených otázek.

Pátá část:

Lektor přečte text nebo vysvětlí užitečnost rýmování.

Rýmování

Schopnost rozpoznat, případně vytvářet rým je velmi důležitá pro učení se rozpoznání hlásek ve slově. Povzbuzujte rodiče, aby četli, přeříkávali básně a říkanky a zpívali s dětmi písničky. Jak už bylo řečeno, je vhodné postupovat od jednodušších slov, rýmů i forem po ty složitější. Je dobré vytisknout rodičům vždy jednu konkrétní básničku, říkanku či písničku (případně i s obrázkem děje, pokud jsou k dispozici).

Nejjednodušší formou práce je předčítání a učení se nazpaměť. S jednotlivými básněmi, říkankami, písničkami (odkazy na možné zdroje jsou výše) je možné dále pracovat. Například je říkat při nějakém rituálu, vysvětlovat si děj, malovat k nim (např. při písničce *Prší, prší* děti malují čárky, jak prší; při říkance *Vařila myšička kašičku* děti kreslí klubíčko, jako by míchaly kaši) atd. Těžší variantou je, když mají děti rozpoznat rým. Vymyšlení rýmů je náročnější a lze takto pracovat spíše s předškolními dětmi.

Skupina společně diskutuje nad přínosem a možnostmi aplikace těchto metod učení se s dětmi.

Zdroje:

Landers, C., Hayes, K., David, J. (2005). *Budapest: Preparing Parent Facilitators A Training Guide International Step by Step Association.*

Varianty (kol): Říkáme si společně / Vakeras jekhetane. Metodika pro podporu předškolního vzdělávání. Příprava na čtení a psaní pro děti ze sociálně znevýhodněných rodin.

3. lekce

Rady pro rodiče, jak se učit se dětmi

Cíle:

- Získat z textu informace o tom, jak se učit s dětmi;
- Naučit se vybrat z textu důležité informace a vyzkoušet si utřídit je na známé, nové a důvěryhodné.

Materiály, pomůcky:

Karta rad pro rodiče pro každého účastníka, tabulka - pracovní list I.N.S.E.R.T. pro každého účastníka, psací potřeby

Popis lekce:

1. Lektor položí otázku: *Jak se společně učíte s dětmi? Co pomáhá? Co naopak nefunguje?*
2. Vysvětlení metody I.N.S.E.R.T.

Lektor vysvětlí účastníkům, že za chvíli obdrží text, který bude třeba označkovat pomocí metody IN.S.E.R.T.

Vysvětlí jim tuto metodu a zejména to, že tyto značky pomohou k rychlé orientaci v textu a k zápisu podstatných poznatků, ať již jsou pro nás známé, nebo nové, ať s nimi souhlasíme, nesouhlasíme, nebo si jimi nejsme jistí:

✓ Udělej fajfku na okraji textu, jestliže určitá informace v textu potvrzuje, co jsi věděl/a nebo sis myslel/a, že víš/ resp. jedná se o metodu, kterou používáš

– Udělej minus, jestliže je informace, kterou čteš, v rozporu s tím, co víš. Tímto znaménkem můžeš označit také nějaký rozpor uvnitř textu či nesouhlas s metodou či radou.

+ Udělej plus, jestliže informace, kterou se dozvíš, je pro tebe nová a zároveň důvěryhodná.

? Udělej otazník, jestliže se objeví informace, které nerozumíš, která tě mate nebo o které by ses chtěl/a dozvědět více.

Lektor vysvětlí, že není třeba označit každou informaci, kterou text obsahuje. Může skončit s jednou nebo dvěma značkami na odstavec, někde více, jinde méně. Je důležité označit informace v textu hned při prvním čtení!

3. Lektor rozdá každému účastníkovi Karty rad pro rodiče a vyzve je, aby si list pozorně přečetli. Vyzve je, aby si text označovali pomocí metody IN.S.E.R.T.
4. Postup po četbě: Lektor zadá účastníkům následující instrukce:

Vyberte si z textu ke každé značce informace, které jsou pro vás důležité, a запиšte si je do

tabulky.

✓ (to jsem věděl/a)	+ (to je pro mě nová informace)	- (to je v rozporu s tím, co jsem věděl/a)	? (o tom bych chtěl/a vědět víc)	! Udělej vykřičník, pokud máš pocit AHA efektu, překvapení (rozsvítilo se ti).

- Účastníci sdílí výsledky svojí tabulky. Společně s lektorem následně diskutují nad tím, které jsou vhodné způsoby jednání pro podporu učení dětí.

Jak je to ve shodě v rozporu s vašimi zkušenostmi?

4. lekce

Učební typy

Cíle:

- Poznat podobné a odlišné aspekty učení u dětí a dospělých
- Prostřednictvím zjištění učebních typů u sebe a svých dětí zvýšit kompetence romských rodičů při učení se s dětmi.

Materiály, pomůcky:

Pracovní list Jak poznáme učební typy – test diagnostika, tabulky: Jak poznáme učební typy a Jak pracovat s učebními typy, PC, dataprojektor

Popis lekce:

- Lektor položí účastníkům otázky:
 - Jak se Vaše dítě učí? Jak se při tom chová? Je klidné nebo při učení se skáče a běhá?

- Kdy jste se vy sami na něco učili? (např. Autoškola, kurz, vysoká škola atp.)
- Co preferujete při učení vy? Co vám pomáhá?

Lektor pak sdělí účastníkům, že se mezi sebou vzájemně lišíme podle učebních typů.

Následně provede se skupinou diagnostiku, při které se staví na pomyslnou osu v učebně, podle toho, zda je čtené charakteristiky:

Plně vystihují – částečně vystihují – spíše nevystihují – vůbec nevystihují

Na základě přečtených charakteristik lektor rozdělí skupinu podle jednotlivých učebních stylů na typy **vizuální – auditivní – kinestetické**: Ty spolu mohou sdílet svoje poznatky – proč se stavěli při sociometrii na určité pozice, co jim pomáhalo při učení atp.

Lektor následně provede výklad na téma učebních stylů: jak mají různé osoby různé preference v kanálech vnímání. **Promítne tabulku „Jak poznáme učební typy?“**.

Následně položí účastníkům tyto otázky:

- Jak jednotlivé typy učebních stylů u dětí poznáme?
- Jaké mají vaše děti učební styly? Všimli jste si toho někdy?
- Jak se učit s žáky s těmito učebními styly?

Lektor promítne účastníkům doporučení k postupům výuky, které vyhovují skupinám žáků s jednotlivými popsány učebními styly, a provede výklad.

Na závěr následuje společná diskuze.

Závěrečná reflexe:

Hlavní body z druhého dne tréninku.

Rekapitulace hlavních bodů z celého tréninku.

Lektor vyzve účastníky k tomu, aby každý sdělil svůj nejdůležitější informaci kurzu. Tedy to, co si z kurzu odnášejí, co jim kurz „dal“. Dále jsou účastníci vyzváni ke sdělení nepohod a naštvaností, pokud nějaké byly. Jde o to, aby si je účastníci nenesli domů.